

KS. WALERIAN SŁOMKA

SEKCJA TEOLOGII DUCHOWOŚCI KUL (1961-1991)*

I. RYS HISTORYCZNY: PRACOWNICY, KATEDRY, SEKCJA

Początkowo na Wydziale Teologicznym KUL istniała Katedra Teologii Ascetycznej i Mistycznej, związana z Sekcją Teologii Dogmatycznej, a jej kuratorami byli ks. Antoni Słomkowski i ks. Wincenty Granat. Od r. akad. 1961/62 wykłady zlecone w tej katedrze powierzono ks. dr. Walerianowi Słomce, który – mając przygotowanie dogmatyczne – został zobowiązany do napisania rozprawy habilitacyjnej z zakresu tej nowej dla siebie dyscypliny. Temu celowi służył jego pobyt naukowo-badawczy w Rzymie (1963-1965) i w wielu innych ośrodkach teologicznych (Francja, USA, Kanada). Po powrocie do kraju ks. W. Słomka został mianowany starszym asystentem (1965), a następnie adiunktem (1966) tej katedry, która po przejściu ks. W. Granata na emeryturę została powierzona opiece ks. Stanisława Witka i na jego wniosek przeniesiona do Sekcji Teologii Moralnej (1970) oraz przemianowana na Katedrę Teologii Życia Wewnętrznego.

Po przeprowadzonym w 1972 r. przewodzie habilitacyjnym na podstawie rozprawy pt. *Doświadczenie chrześcijańskie i jego rola w poznaniu Boga. Studium w świetle fenomenologicznej metody Husserla* (Lublin 1972) oraz dorobku naukowego i uzyskaniu nominacji na stanowisko docenta (1974) Rada Wydziału Teologicznego powierzyła kierownictwo Katedry Teologii Życia Wewnętrznego ks. W. Słomce i przeniosła do tej katedry asystenta z Katedry Teologii Moralnej

* Podstawa opracowania: ks. W. S ł o m k a, *Sekcja Teologii Duchowości*, [w:] *W dwudziestolecie Soboru Watykańskiego II. Recepcja, doświadczenia, perspektywy*, pod red. ks. J. Homerskiego, ks. F. Szulca, Lublin 1987, s. 184-191; sprawozdania Sekcji i katedr na koniec poszczególnych lat; wykazy dorobku naukowego pracowników składane przed awansami.

Szczegółowej ks. mgr. Stanisława Budziszewskiego, który z końcem r. akad. 1976/77 przestał pracować na KUL-u, a na jego miejsce w charakterze asystenta Katedry Teologii Życia Wewnętrznego został zatrudniony ks. dr Zbigniew Wit, związany dotąd z Instytutem Pastoralnym KUL i specjalizujący się w zakresie liturgiki.

Na wniosek ks. W. Słomki Rada Wydziału Teologicznego wyraziła zgodę na indywidualny program studiów w ramach Katedry Teologii Życia Wewnętrznego. Program ten w r. akad. 1978/79 realizowało już 3 studentów. Zainteresowanie tym kierunkiem studiów stanowiło podstawę nowego wniosku, który ks. W. Słomka złożył na Radzie Wydziału 20 I 1981 r., postulującego powołanie do istnienia Specjalizacji Teologii Życia Wewnętrznego. Po pozytywnej decyzji Rady Wydziału kierownik Specjalizacji ks. W. Słomka zawiadomił o tym fakcie wszystkich biskupów diecezjalnych i wyższych przełożonych zakonnych. Program Specjalizacji był realizowany już od r. akad. 1981/82. Stałymi jej pracownikami byli: ks. doc. W. Słomka, adiunkt ks. dr Z. Wit i nowy asystent – ks. dr Stanisław Mojek. W tym też roku (30 III 1982 r.) na wniosek kierownika Specjalizacji i Katedry Teologii Życia Wewnętrznego Rada Wydziału Teologicznego powołała do istnienia w ramach Specjalizacji Katedrę Historii Duchowości i od nowego roku akademickiego zatrudniła z wykładami zleconymi z historii duchowości ks. dr. Stanisława Urbańskiego – wychowanka Specjalizacji. Kuratorem nowej katedry został ks. W. Słomka, a zajęcia w niej prowadzili ks. dr Z. Wit i ks. dr S. Urbański.

W r. akad. 1983/84 na wniosek ks. W. Słomki Rada Wydziału Teologicznego przemianowała Specjalizację Teologii Życia Wewnętrznego na Sekcję Teologii Duchowości. Kierownikiem jej pozostawał nadal ks. W. Słomka, który jednocześnie pełnił kierownictwo Katedry Teologii Życia Wewnętrznego i pozostawał kuratorem Katedry Historii Duchowości. W Katedrze Teologii Życia Wewnętrznego pracowali, obok ks. W. Słomki, asystent ks. dr Z. Wit i ks. dr S. Urbański (wykłady zlecone). Rada Wydziału Teologicznego nie poparła jednak wniosku o utworzenie w ramach Sekcji Teologii Duchowości nowych Katedr: Psychologii Duchowości i Duchowości Porównawczej. Zatrudniła natomiast w Katedrze Teologii Życia Wewnętrznego dr. hab. Antoniego J. Nowaka OFM (wykłady z psychologii życia wewnętrznego) i część wykładów ks. dr. S. Mojka powierzyła ks. dr. Ireneuszowi Mroczkowskiemu. Ks. dr S. Mojek został zatrudniony w charakterze asystenta Sekcji Teologii Moralnej.

W r. akad. 1985/86 jeszcze raz osłabiono skład personalny Sekcji Teologii Duchowości przez przeniesienie na Sekcję Teologii Moralnej ks. dr. I. Mroczkowskiego. Sekcja Teologii Duchowości umocniła się jednak w pionie psychologii życia wewnętrznego, w ramach której A. J. Nowak OFM zaczął prowadzić seminarium magistersko-doktoranckie. W tym też roku powołano jeszcze jedną

katedrę na Sekcji Teologii Duchowości – Katedrę Psychologii Życia Wewnętrznego, której kierownictwo powierzono A. J. Nowakowi OFM. W r. akad. 1986/87 dotychczasowy kierownik Sekcji ks. W. Słomka, w porozumieniu z A. J. Nowakiem OFM, złożył rezygnację z tej funkcji. Rada Wydziału Teologicznego powołała na kierownika Sekcji A. J. Nowaka OFM, który jednocześnie pełnił kierownictwo Katedry Psychologii Życia Wewnętrznego. Ks. W. Słomka pozostał natomiast kierownikiem Katedry Teologii Duchowości Katolickiej (tak została przemianowana Katedra Teologii Życia Wewnętrznego) i kuratorem Katedry Historii Duchowości.

Rok akad. 1987/88 był początkiem normalizacji składu personalnego i katedr na Sekcji Teologii Duchowości. W Katedrze Historii Duchowości zatrudniono wówczas – na stanowisku jej kierownika – ks. doc. dr. hab. Jerzego Misiurka, a w rok później w Katedrze Teologii Duchowości Katolickiej – na etacie asystenta stażysty – ks. lic. Marka Chmielewskiego. Od r. akad. 1987/88 w ramach Sekcji Teologii Duchowości były prowadzone trzy seminaria magistersko-doktoranckie: z teologii duchowości katolickiej, z historii duchowości i z psychologii życia wewnętrznego. Od tego też czasu do dziś struktura organizacyjna Sekcji pozostaje następująca:

Katedra Teologii Duchowości Katolickiej:

ks. prof. dr. hab. Walerian Słomka – kierownik,

ks. dr Marek Chmielewski – adiunkt;

Katedra Historii Duchowości:

ks. doc. dr. hab. Jerzy Misiurek – kierownik,

ks. dr. hab. Edward Walewander – wykłady zlecone;

Katedra Psychologii Życia Wewnętrznego:

doc. dr. hab. Antoni J. Nowak OFM – kierownik.

II. PRACOWNICY SEKCJI – ICH DOROBEK I AWANSE

Piszący nie był w stanie uwzględnić dorobku i awansu pracowników, którzy tylko przejściowo byli związani z Sekcją. Obecne opracowanie dotyczy więc pracowników zatrudnionych aktualnie.

Ks. Marek Chmielewski, ur. 6 V 1959 r. w Zofiówce – magisterium w 1983, licencjat w 1986 i doktorat w 1990 na podstawie rozprawy: *Doświadczenie mistyczne w życiu i nauce Matki Marceliny Darowskiej (1827-1911)*. Od r. akad. 1988/89 zatrudniony w charakterze asystenta stażysty Katedry Teolo-

gii Duchowości Katolickiej. Bierze udział w seminariach, prowadzi ćwiczenia i jest wykładowcą następujących przedmiotów: duchowość współczesnych wspólnot chrześcijańskich, etapy rozwoju życia wewnętrznego, metodologia teologii duchowości, teoria ćwiczeń duchowych. Na łamach "Biblioteki Kaznodziejskiej" opublikował cykl czytanek duchowych i 17 homilii, cykl konferencji o duchowości laikatu oraz serię medytacji o chrzcie i bierzmowaniu. Jest także autorem jednego artykułu, 3 haseł do *Encyklopedii Katolickiej*, 5 recenzji książek i 5 sprawozdań z sympozjów naukowych. Ponadto oddał 4 artykuły naukowe do druku i przygotował do druku rozprawę doktorską. Jest czynny jako sekretarz Sekcji Duchowości Teologów Polskich i uczestnik wielu sympozjów.

Ks. Jerzy Misiurek, ur. 7 XI 1936 r. w Klementowicach – magisterium w 1960, licencjat w 1964 i doktorat w 1970 na podstawie rozprawy: *Nauka polskich teologów katolickich XVII i XVIII w. o kulcie Serca Jezusowego* (streszczenie rozprawy w: "Studia Theologica Varsaviensia", 12(1974), z. 1, s. 61-78). W 1983 r. uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego na podstawie rozprawy: *Spory chrystologiczne w Polsce w drugiej połowie XVI wieku* (druk: Lublin 1984). Już od 1970 r. był zatrudniony w Międzywydziałowym Zakładzie Leksykograficznym jako asystent, a od 1978 jako adiunkt i od 1985 jako docent. Od r. akad. 1987/88 zatrudniony w Katedrze Historii Duchowości Katolickiej, którą kieruje i w ramach której prowadzi zajęcia dydaktyczne oraz seminarium magistersko-doktoranckie. Jest członkiem korespondentem Towarzystwa Naukowego KUL. Obok rozprawy habilitacyjnej opublikował *Chrystologię braci polskich* (Lublin 1983), wiele artykułów naukowych, 185 haseł do *Encyklopedii Katolickiej*, której poświęcił ostatnich 5 lat jako jej sekretarz naukowy i członek Redakcji Naczelnej. Od r. akad. 1991/92 jest kierownikiem Sekcji Teologii Duchowości.

Antoni J. Nowak, ur. 8 III 1935 r. w Katowicach-Ligocie – magisterium w 1964, doktorat w 1968 na podstawie rozprawy: *Nerwica w świetle psychologii głębi Igora A. Caruso. Studium psychologiczne*, habilitacja w 1979 z zakresu psychologii osobowości i klinicznej na podstawie rozprawy: *Gewissen und Gewissensbildung heute in tiefenpsychologischer und theologischer Sicht* (Wien 1978). W 1986 r. otrzymał tytuł docenta. Zatrudniony najpierw w Katedrze Teologii Życia Wewnętrznego, a następnie w Katedrze Psychologii Życia Wewnętrznego, jest od 1984 r. pracownikiem Sekcji Teologii Duchowości, pełniąc w latach 1987-1991 funkcję jej kierownika. W ramach Katedry Psychologii Życia Wewnętrznego prowadzi seminarium magistersko-doktoranckie i zajęcia dydaktyczne w zakresie swej specjalizacji. W 1988 r. przejął od ks. W. Słomki kierownictwo nad Tygodnikami Duchowości i redagowaniem serii Homo meditans. Jest członkiem Koła Psychologii Głębi w Salzburgu i Międzynarodowego Towa-

rzystwa Psychologii Religii w Regensburgu oraz członkiem korespondentem Towarzystwa Naukowego KUL. Opublikował 3 pozycje książkowe: wymienioną już rozprawę habilitacyjną; *Człowiek wiary nadziei miłości* (Katowice 1988); *Mann und Frau im Sakrament der Ehe* (Kleinzell 1990) oraz ponad 100 artykułów. Jest również autorem szeregu haseł do *Encyklopedii Katolickiej*. Tłumaczył na bieżąco 6 wykładów, wygłaszanych przez profesorów z obszaru języka niemieckiego w ramach odbywających się na KUL-u spotkań międzyuczelnianych. Ponadto opublikował 11 recenzji książkowych. Obecnie ma otwarty proces w sprawie uzyskania tytułu naukowego profesora.

Ks. Walerian S ł o m k a, ur. 13 IX 1933 r. w Ładzie – magisterium w 1955, licencjat w 1958, doktorat w 1959 na podstawie rozprawy: *Nauka św. Tomasza z Akwinu o chwale Bożej*, habilitacja w 1972 na podstawie rozprawy: *Dowiadzenie chrześcijańskie i jego rola w poznaniu Boga. Studium w świetle fenomenologicznej metody Husserla* (druk: Lublin 1972), docentura w 1974, tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego w 1982 i tytuł naukowy profesora zwyczajnego w 1990. Zatrudniony w Katedrze Teologii Ascetycznej i Mistycznej z wykładami zleconymi w latach 1961-1963, a następnie od r. akad. 1965/66 jako asystent, w latach 1966-1974 jako adiunkt, w 1974-1984 jako docent, w 1984-1990 jako profesor nadzwyczajny i od 1990 r. jako profesor zwyczajny. Jest twórcą indywidualnego programu studiów w ramach Katedry Teologii Życia Wewnętrznego, następnie Specjalizacji Teologii Życia Wewnętrznego oraz Sekcji Teologii Duchowości na Wydziale Teologicznym KUL. Zainicjował także Tygodnie Duchowości przy KUL, które nieprzerwanie odbywają się od 1975 r., oraz serię wydawniczą *Homo meditans*, publikującą dorobek Tygodni Duchowości, ubogacony dodatkowymi studiami. Jest członkiem czynnym Towarzystwa Naukowego KUL. Obok wymienionej rozprawy habilitacyjnej opublikował książki: *Świętość na świeckiej drodze życia* (Poznań 1981), *Wolność i zniewolenie* (Wallington, N.J. 1988) oraz broszurę *Wartość światopoglądu chrześcijańskiego* (Warszawa 1987) i blisko 200 innych pozycji: rozpraw, artykułów, recenzji, wywiadów – zarówno w języku polskim, jak i w językach obcych. Prowadzi seminarium magistersko-doktoranckie, z dużą liczbą uczestników, oraz zajęcia dydaktyczne zgodnie z programem Sekcji. Utrzymuje kontakty naukowe z licznymi uczelniami zagranicznymi. Na VIII Zwyczajnym Generalnym Zgromadzeniu Synodu Biskupów w Rzymie w 1990 r. był ekspertem i pomocnikiem Sekretarza Specjalnego tegoż synodu.

Ks. Edward W a l e w a n d e r, ur. 6 XII 1947 r. w Niemirówku – magisterium w 1974, doktorat w 1978 w Innsbrucku na podstawie rozprawy: *Das Echo in Österreich auf die Lage der Kirche im Königreich Polen während des*

Aufstandes 1863/64 im Spiegel der österreichischen Presse (druk: *Echa powstania styczniowego w prasie austriackiej*, Warszawa 1989; *Die österreichische Presse und der polnische Januaraufstand*, Frankfurt a. M. – Bern – New York – Paris 1991), habilitacja w 1989 na podstawie rozprawy: *Kolumba Białecka i Zgromadzenie Sióstr Dominikanek* (druk: Lublin 1989). W ramach Sekcji Teologii Duchowości prowadzi wykłady zlecone z historii duchowości powszechnej, natomiast stopnie naukowe zaczął uzyskiwać w Instytucie Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym KUL: starszego asystenta w 1983, adiunkta w 1985. W 1990 r. został mianowany kierownikiem tegoż instytutu. Jest członkiem współpracownikiem Towarzystwa Naukowego KUL, członkiem Towarzystwa Polsko-Austriackiego oraz należy do prezydium Stowarzyszenia Współpracy Polska – Wschód. Jest redaktorem następujących prac zbiorowych: *Polacy w Kościele katolickim w ZSRR* (Lublin 1991), *Rocznica 3 Maja na obczyźnie* (Lublin 1991), *Papież Jan Paweł II a Emigracja i Polonia 1978-1989* (Lublin 1991). Obok wymienionych książek opublikował kilkadziesiąt pozycji: rozpraw, artykułów, recenzji, i to zarówno w języku polskim jak i w językach obcych. Jest także redaktorem "Wiadomości Diecezjalnych Lubelskich" oraz "Studiów Polonijnych".

III. WYKSZTAŁCENI MAGISTRZY, DOKTORZY I DOKTORZY HABILITOWANI

a) *Katedra Teologii Duchowości Katolickiej*

W ramach tej katedry, nazywanej wcześniej Katedrą Teologii Życia Wewnętrznego, było prowadzone seminarium magistersko-doktoranckie od usamodzielnienia się i przejęcia kierownictwa nad nią przez ks. Waleriana Słomkę. Pod jego kierunkiem napisano i obroniono ponad 100 magisteriów (w tym kilkanaście licencjatów) i 9 doktoratów:

1. Ks. dr S. Urbaniński, *Zagadnienie modlitwy w polskim piśmiennictwie teologicznym dwudziestolecia międzywojennego*, Lublin 1979.
2. Ks. dr I. Werbiński, *Zagadnienie doskonałości chrześcijańskiej w polskiej literaturze teologicznej w latach 1918-1939*, Lublin 1980.
3. S. dr W. Sitarz, *Formacja laikatu według apostołskiej idei św. W. Pallottiego (Metoda wspólnoty wieczernikowej)*, Lublin 1980.
4. Ks. dr A. Ochala, *Kapłańska a zakonna droga świętości w pismach Jeana Galot*, Lublin 1986.
5. Dr Z. Targoński, *Wolność jako zasada rozumienia osoby ludzkiej i jej rozwoju według ks. W. Granata*, Lublin 1989.
6. Ks. dr M. Chmielowski, *Doświadczenie mistyczne w życiu i nauce Matki Marceliny Darowskiej (1827-1911)*, Lublin 1990.

7. Ks. dr L. B u s t i n c e [Hiszpan], Tajemnica Krzyża w życiu chrześcijańskim według św. Jana od Krzyża i Jana Pawła II, Lublin 1990.
8. Ks. dr Andrzej S k i b a, Model życia chrześcijańskiego według ks. Bronisława Markiewicza (1842-1912), Lublin 1991.
9. Ks. dr Mateusz K r z y w i c k i, Doskonałość życia kapłańskiego w polskiej literaturze teologicznej w latach 1918-1939, Lublin 1991.

Pod kierunkiem ks. Waleriana Słomki otwarte są następujące przewody doktorskie:

1. O. J. Ł a s k i, Duchowość zakonna Braci Mniejszych Kapucynów w pierwszym stuleciu ich pobytu w Polsce (1681-1784).
2. Ks. S. K o p r o Ń, Urzeczywistnianie doskonałości chrześcijańskiej przez pracę.
3. Ks. A. P i k u l a, Doskonałość życia kapłańskiego. Studium na podstawie dokumentów II Soboru Watykańskiego i Nauczycielskiego Urzędu Kościoła.
4. Ks. H. K a ł u ż a, Życie duchowo-religijne młodzieży. Studium na podstawie nauki II Soboru Watykańskiego i posoborowych dokumentów Nauczycielskiego Urzędu Kościoła.
5. Ks. Z. J ę d r u s z e k, Kapłańskie i zakonne oblicze duchowości księży chrystusowców.
6. Ks. K. B o r y n a, Ciągłość formacji kapłańskiej. Studium na podstawie dokumentów Nauczycielskiego Urzędu Kościoła od czasu II Soboru Watykańskiego.
7. O. J. C h w a ł a, Droga życia zakonnego według pism bernardyńskich XVII wieku.
8. Ks. Cz. G r z y b, Duchowość Ruchu "Światło-Życie" według ks. F. Blachnickiego.
9. Ks. M. M a t u s i k, Pojęcie i rozwój życia wewnętrznego według ks. A. Słomkowskiego.
10. Ks. E. S u g i e r, Realizacja doskonałości chrześcijańskiej w instytucjach świeckich. Studium na podstawie Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II.
11. O. S. M. T y s z k o, Przeobóstwienie człowieka według św. Jana od Krzyża.
12. Ks. M. P i e Ń k o w s k i, Duchowość wspólnot Jeana Vanier.
13. Ks. M. D u m a, Doskonałość życia kapłańskiego według ks. abpa F.-Sz. Felińskiego.
14. Ks. S. S z c z e p a n i e c, Komunijny rys doskonałości życia chrześcijańskiego według Jana Pawła II.

Jednym z owoców naukowej działalności Katedry Teologii Życia Wewnętrznego i jej kierownika jest kształtowanie przyszłych kadr pracowników naukowych. Ks. dr S. Urbański osiągnął już stopień naukowy doktora habilitowanego i stanowisko docenta, ks. dr E. Walewander obronił rozprawę habilitacyjną w 1989 r., ks. dr I. Werbiński jest adiunktem, podobnie ks. dr M. Chmielewski. Kierownik Katedry dokonywał też oceny dorobku naukowego ks. J. Pryszmonta celem jego uzwyczaźnienia oraz dorobku naukowego A. J. Nowaka OFM celem jego unadzwyczaźnienia; napisał 4 recenzje habilitacyjne i kilkanaście recenzji doktorskich.

b) *Katedra Historii Duchowości*

W ramach seminarium magistersko-doktoranckiego przy tej katedrze obroniono łącznie kilkanaście magisteriów (kierowanych bądź przez ks. dr. Z. Wita, bądź przez ks. dr. S. Urbańskiego, a ostatnio przez ks. doc. J. Misiurka). Pod kierunkiem ks. doc. J. Misiurka są przygotowywane 2 rozprawy doktorskie:

1. Ks. A. S z k w a r e k, Nauka bpa W. Urbana o życiu duchowym żeńskich zgromadzeń zakonnych.

2. Ks. M. Bartnik, *Doskonałość życia kapłańskiego w świetle nauczania bpa J. S. Pelczara.*

Kierownik Katedry napisał recenzję habilitacyjną, kilka recenzji doktorskich oraz wiele recenzji prac licencjackich i magisterskich.

c) *Katedra Psychologii Życia Wewnętrznego*

W ramach seminarium magistersko-doktoranckiego, prowadzonego przez A. J. Nowaka OFM, napisano i obroniono 23 prace magisterskie, 2 prace licencjackie oraz jedną rozprawę doktorską:

Ks. dr P. Pierończyk, *Postawa nadziei chrześcijańskiej w interpretacji psychologicznej*, Lublin 1987.

Pod kierunkiem A. J. Nowaka OFM przygotowywana jest jeszcze jedna rozprawa doktorska:

D. Olszewski, *Wpływ szatana na życie wewnętrzne człowieka w świetle pism św. Jana od Krzyża i św. Teresy z Avila. Studium teologiczno-psychologiczne.*

Kierownik Katedry napisał recenzję habilitacyjną, kilka recenzji doktorskich i liczne recenzje magisterskie. W wyniku przeprowadzonego konkursu projektów badawczych Ministerstwo Edukacji Narodowej zatwierdziło w 1990 r. projekt badawczy autorstwa A. J. Nowaka OFM pt. "Cierpienie i śmierć". W projekcie tym zaangażowani byli pracownicy naukowci następujących placówek badawczych: KUL, ATK, AM Lublin, AM Katowice oraz Śląski Instytut Naukowy.

IV. KIERUNKI BADAŃ

Kierunki badań naukowych prowadzone w ramach Sekcji Teologii Duchowości związane są zarówno z przygotowaniem naukowym poszczególnych pracowników naukowych Sekcji, jak też z wymogami wytyczanymi przez samą Sekcję i poszczególne jej katedry. Do takiego zaplecza naukowego należało niewątpliwie dogmatyczne przygotowanie twórcy Sekcji i konieczność dopełnienia tego przygotowania o wymogi teologii duchowości. Stawiało to najpierw wymóg metodologiczny identyfikacji teologii duchowości pośród innych dyscyplin teologicznych. Wyrazem badań w tej dziedzinie były publikacje ks. W. Słomki: *Próba ujęcia teologii ascetyczno-mistycznej jako teologii wychowania*, [w:] *Studia i materiały*, Rzym 1972, s. 97-131; *Doświadczenie chrześcijańskie i jego rola w poznaniu Boga. Studium w świetle fenomenologicznej metody Husserla*, Lublin

1972; *Religijne doświadczenie jako podstawa i kres poznania Boga*, "Collectanea Theologica", 37(1967), fasc. 2, s. 126-155; *Teologia jako refleksja nad doświadczeniem chrześcijańskim*, "Studia Theologica Varsaviensia", 12(1974), fasc. 1, s. 45-60; *Metoda w teologii*, [w:] *Teologia nauką o Bogu*, pod red. M. Jaworskiego, A. Kubisia, Kraków 1977, s. 155 n. oraz studia zamieszczone w serii *Homo meditans*.

Wyniki badawczych poszukiwań w tej dziedzinie skłaniają do wniosku, że w odróżnieniu od tradycyjnego pojmowania źródeł teologii należy uwzględnić jeszcze chrześcijańskie doświadczenie wiary, nadziei i miłości zobiektywizowane w doświadczeniu Wspólnoty ludu Bożego, wyposażonej w Nauczycielski Urząd Kościoła z asystencją Ducha Świętego – ostateczne źródło i gwarant teologicznej prawdy. To właśnie zróżnicowanie doświadczenia chrześcijańskiego staje się podstawą zróżnicowanej interpretacji tego doświadczenia i zróżnicowania w łonie teologii czy podstawą zasadności różnych dyscyplin teologicznych, a wśród nich także teologii duchowości.

Inny nurt badań prowadzonych przez ks. W. Słomkę wiąże się szczególnie z inspiracjami II Soboru Watykańskiego dotyczącymi laikatu. Znalazło to swój wyraz w licznych publikacjach, które swą syntezę osiągnęły w książce pt. *Świętość na świeckiej drodze życia* (Poznań 1981). Mamy tam oryginalne postawienie problemu przesłanek antropologicznych dla duchowości, relacji *sacrum* i *profanum*, związku profetycznej, kapłańskiej i królewskiej misji laikatu ze świętością, relacji między kontemplacją i działaniem, ascezą i mistyką, prawem i wolnością. W tym samym nurcie zainteresowań pozostawały studia nad duchowością kapłańską, które po mniejszych publikacjach będą zmierzały do swej syntezy, szczególnie teraz – po VIII Zwyczajnym Generalnym Zgromadzeniu Synodu Biskupów, podczas którego ks. W. Słomka wygłosił na plenarnej sesji Synodu wykład pt. *La spiritualité du clergé*.

Nie mniejszej rangi kierunek badań podejmowany przy Katedrze Teologii Duchowości Katolickiej dotyczył przesłanek światopoglądowych i kulturowych uwarunkowań postaw ludzkich. Tej dziedzinie ks. W. Słomka poświęcił wiele studiów, ale ich szczytowym wyrazem stała się książka pt. *Wolność i zniewolenie* (Wallington, N.J. 1988). W książce tej autor, podejmując kluczowy problem współczesnego człowieka, szczególnie w odniesieniu do postaw ludzkich kreśli jego obraz, dramat, a jednocześnie wskazuje drogę rozwiązania. Książka ta, choć pisana na bazie chrześcijańskiej świadomości, nosi znamię ponadświatopoglądowej czy ponadwyznaniowej perspektywy. Jej autor wychodzi od człowieka konkretnego i stojąc wiernie przy tym człowieku, szuka z nim odpowiedzi na pytanie dotyczące możliwości ocalenia wolności postaw ludzkich, dotyczące źródeł zagrożenia tej wolności, przyczyn faktycznego zniewolenia oraz na pytanie, co Kościół katolicki wnosi w tę dziedzinę. Dzieło to stanowi wyraz

zainteresowań autora problemami ogólnoludzkimi i świadczy o tym, że polska myśl teologiczna towarzyszy zmaganiom współczesnego człowieka w dziedzinie walki o ocalenie ludzkiej godności i wolności.

Inną dziedziną badań oraz ich popularyzacji zainicjowaną przez ks. W. Słomkę są studia związane z Tygodniami Duchowości przy KUL i ich edycja w serii *Homo meditans*. Studia te podejmują wszystkie podstawowe zagadnienia duchowości (dotąd już 16 Tygodni Duchowości) i chociaż starają się być komunikatywne, to jednak nie rezygnują z poziomu akademickiego. Dotychczas ich problematyka dotyczyła mistyki i świętości, ascezy, medytacji i kontemplacji, doświadczenia religijnego i cnót teologicznych oraz sakramentalnego wymiaru duchowego życia chrześcijańskiego i chrześcijańskich postaw.

Mówiąc o dziedzinach badań Katedry Teologii Duchowości Katolickiej, trzeba pamiętać zwłaszcza o doktoratach napisanych pod kierunkiem ks. W. Słomki: ks. S. Urbańskiego, ks. I. Werbińskiego, s. W. Sitarz, ks. A. Ochała, ks. Z. Targońskiego, ks. M. Chmielewskiego – aktualnie adiunkta Katedry Teologii Duchowości Katolickiej, o. L. Bustince, ks. A. Skiby i ks. M. Krzywickiego.

Sakramentalny wymiar życia chrześcijańskiego i chrześcijańskiej duchowości stanowi szczególną domenę badań A. J. Nowaka OFM. Kierownik Katedry Psychologii Życia Wewnętrznego odbył na bazie podstawowego przygotowania teologicznego pełne studia psychologiczne, zakończone doktoratem na podstawie rozprawy pt. *Nerwica w świetle psychologii głębi Igora A. Caruso. Studium psychologiczne* (Lublin 1968) oraz habilitacją na podstawie rozprawy pt. *Gewissen und Gewissensbildung heute in tiefenpsychologischer und theologischer Sicht* (Wien 1978; wyd. 2 – Wien 1981). Artykuły A. J. Nowaka OFM: *Jesus – Religion oder Glaube?*, "Archiv für Religionspsychologie", 16(1983) 178-268; *Pastoralpsychologische Auffassung des Bußsakramentes*, tamże, 15(1982) 267-276; *Poczucie winy a świadomość grzechu*, "Roczniki Teologiczno-Kanoniczne", 34(1987), z. 3, s. 53-63; *Kriterien einer reifen Persönlichkeit und eines mündigen Glaubens*, "Christlich-pädagogische Blätter", 100(1987), H. 6, s. 318-321; *Osobowość skrupulatna*, "Roczniki Teologiczno-Kanoniczne", 37(1990), z. 3, s. 45-51 stanowią przykład wykorzystania psychologicznej wiedzy w formacji duchowej człowieka. Podobną pozycję z tej dziedziny stanowi samoistna praca tego autora: *Mann und Frau im Sakrament der Ehe* (Kleinzell 1990).

Psychologiczną erudycją naznaczone są też inne studia A. J. Nowaka OFM, takie jak: *Człowiek wiary nadziei miłości* (Katowice 1988) czy *Dojrzałość chrześcijańska w życiu kapłańskim* (Lublin 1990), które ubogacają profil rangi cnót teologicznych w chrześcijańskiej duchowości i zwracają uwagę na czynniki kształtujące dojrzałość chrześcijańską.

Dydaktyczny program w ramach Katedry Psychologii Życia Wewnętrznego realizowany przez A. J. Nowaka OFM to psychologia życia wewnętrznego oraz identyfikacja postaw ludzkich i chrześcijańskich. Psychologia kierownictwa duchowego i duchowość zakonna stanowią jednocześnie kierunek jego badań, dopełniany kontynuacją Tygodni Duchowości, za które obecnie ponosi odpowiedzialność jako ich kierownik.

W całokształcie badań naukowych Sekcji Teologii Duchowości należy także wyakcentować badania o profilu historycznym, prowadzone w Katedrze Historii Duchowości. W omawianą tu dziedzinę wnieśli swe naukowe przygotowanie ks. J. Misiurek i ks. E. Walewander. Pierwszy z nich już na poziomie pracy licencjackiej: *Nauka ks. Kaspra Drużbickiego o kulcie Serca Jezusowego* (Lublin 1964), a następnie w rozprawie doktorskiej: *Nauka polskich teologów katolickich XVII i XVIII w. o kulcie Serca Jezusowego* (Lublin 1970) dał wyraz zainteresowania kształtem religijnych postaw polskiego narodu. Jego rozprawy: *Chrystologia Braci Polskich* i *Spory chrystologiczne w Polsce w II połowie XVI wieku* świadczą o tym, że te zainteresowania mają także swą orientację ekumeniczną. Te badania znalazły również wyraz w opracowanych przez niego hasłach encyklopedycznych, których napisał aż 185. Właśnie do ks. J. Misiurka należy wykład z historii duchowości polskiej i on wspólnie z ks. E. Walewandrem podejmuje odpowiedzialność za dalszy rozwój badań w tej dziedzinie.

Wspomniany ks. E. Walewander zarówno z zamiłowania, jak i z wykształcenia jest historykiem, dysponującym odpowiednim dla tej dziedziny zapleczem naukowym. Świadczy o tym jego rozprawa doktorska, obroniona w Innsbrucku i wydana w Polsce: *Echa powstania styczniowego w prasie austriackiej* (Warszawa 1989). Zatrudniony na Sekcji z zadaniem wykładania historii duchowości, potraktował poważnie swój obowiązek i z dziedziny historii duchowości opublikował wiele studiów oraz rozprawę habilitacyjną: *Kolumba Białecka i Zgromadzenie Sióstr Dominikanek* (Lublin 1989). Jako pracownik, a obecnie kierownik Instytutu Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym KUL prowadzi on również badania nad życiem religijnym Polonii.

V. GŁÓWNE OSIĄGNIĘCIA NAUKOWE SEKCIJ

Prezentacja całości dorobku naukowego Sekcji Teologii Duchowości wymagałaby uwzględnienia wszystkich prac magisterskich, licencjackich, rozpraw doktorskich i kształcenia kadry naukowej oraz wszystkich pozycji – wydrukowanych i oddanych do druku – pracowników Sekcji. W ramach obecnej relacji

jest to niemożliwe. Wgląd w ten dorobek dają wykazy osiągnięć pracowników naukowych Sekcji, opracowywane przed poszczególnymi awansami naukowymi, a także coroczne sprawozdania Sekcji i poszczególnych katedr Sekcji.

Wydaje się jednak, że wymienione tu kierunki badań, których plonem są liczne publikacje, wskazują także główne osiągnięcia naukowe Sekcji. Dokonując pewnej syntezy, można powiedzieć, że Sekcja wypracowała własną metodę badań zagadnień duchowości katolickiej w Polsce w dwudziestoleciu międzywojennym, że dopracowała się licznych publikacji z historii duchowości, szczególnie polskiej, i liczących się rozpraw doktorskich, które – według oceny recenzentów – zasługują na druk. W ramach badań i prac Sekcji dopracowano się też liczącego się dorobku metodologicznego, mającego swą wartość dla całej teologii jako nauki. Opracowano oryginalnie duchowość laikatu, a w ramach studiów związanych z Tygodniami Duchowości opracowano i dalej opracowuje się podstawowe zagadnienia z teologii duchowości. Poważnie zaawansowane są prace badawcze nad duchowością kapłańską i zakonną. Z bardzo dobrymi ocenami spotyka się dorobek w zakresie światopoglądowych i kulturowych uwarunkowań postaw ludzkich. Uznanie międzynarodowym cieszą się też wyniki badań mających swe naświetlenie psychologiczne. Można bez przesady powiedzieć, że w historii polskiej myśli teologicznej nigdy wcześniej zagadnienia duchowości nie były potraktowane tak rozlegle i na takim poziomie naukowym oraz z takimi wynikami, jak ma to miejsce w ramach prac prowadzonych przez Sekcję Teologii Duchowości KUL. Stanowi to niewątpliwy wkład w polską naukę, a także w naukę światową.

Wprawdzie publikacje polskojęzyczne nie są znane szerszym kręgom zagranicznych czytelników, ale pracownicy Sekcji mają także swe publikacje obcojęzyczne:

- Ks. M. Chmielewski – *Il linguaggio mistico della Madre Marcelina Darowska (1827-1911)*, [w:] *Atti del Congresso Internazionale di Semiotica del Testo Mistico. L'Aquila, 24-30 VI 1991* (w druku);
- Ks. J. Misiurek – *Die katholische Kirche und der Sozialianismus im Polen des 16. und 17. Jahrhunderts*, [w:] *Unitarismusforschung [...]*, Frankfurt 1990, s. 67-76.
- A. J. Nowak OFM – opublikował w języku niemieckim 27 tytułów, z których najważniejsze to: *Gewissen und Gewissensbildung heute in tiefenpsychologischer und theologischer Sicht*, Wien 1981²; *Jesus – Religion oder Glaube?*, "Archiv für Religionspsychologie", 16(1983) 178-268; *Pastoralpsychologische Auffassung des Bußsakramentes*, "Archiv für Religionspsychologie", 15(1982)267-276; *Kriterien einer reifen Persönlichkeit und eines mündigen Glaubens*, "Christlich-pädagogische Blätter", 100(1987)1-6; *Carusos personalistische Tiefenpsychologie*, "Archiv für Religionspsychologie", 18(1988)298-311; *Mann und Frau im Sakrament der Ehe*, Kleinzell 1990.
- Ks. W. Słomka – *L'amour chrétienne du point de vue de l'anthropologie de W. Sedlak*, "Science et Esprit", 32(1980), n° 1, s. 78-91; *Padre Onorato Koźmiński come precursore degli Istituti secolari*, "L'Osservatore Romano", 1964, n. 268, s. 5; *The Polish Specific of Christian Spirituality*, [w:] *The Common Christian Roots of the European Nations*, [t.] 2, Florence 1982, s. 333-341; *La Speranza nella Spiritualità polacca in discorsi di Giovanni Paolo II pronunziati in Polonia*, [w:] *Geist und Erkenntnis* (Integrale Anthropologie, Bd. 5), hrsg. K. Mácha, München 1985, s. 229-251 i inne.

Ks. E. Walewander – *Die Verbindung des Polemtums mit dem Katholizismus und dessen Einflüsse auf den Januaraufstand 1863-64*, [w:] *Mit der Kirche auf dem Weg durch die Zeit*, Würzburg 1980; *Die österreichische Presse und der polnische Januaraufstand*, Frankfurt a. M. – Bern – New York – Paris 1991; *Centuries about God*, "Divus Thomas", 1986/87, s. 468-470 i inne.

VI. SYMPOZJA, TYGODNIE, WYKŁADY PUBLICZNE

Sekcja Teologii Duchowości przejawia niezwykle bogatą aktywność w organizowaniu sympozjów, tygodni odczytów i udziału w wykładach publicznych w kraju i za granicą. A. J. Nowak OFM zorganizował 6 sympozjów, wygłosił 38 odczytów, w tym 5 za granicą. W latach 1973-1975 studiował w Salzburgu psychologię pastoralną oraz psychoanalizę pod kierunkiem G. Griesla oraz I. A. Caruso, a w okresie 1975-1978 prowadził w Sozialakademie w St. Pölten (Austria) wykłady z zakresu psychologii. W 1983 r. przebywał w Antonianum w Rzymie w celach naukowych. Aktualnie poza naszą uczelnią prowadzi wykłady z zakresu psychologii, psychologii religii, antropologii i psychologii pastoralnej w Wyższym Seminarium Duchownym Franciszkanów w Katowicach-Panewnikach, nadto wyklada antropologię na Eksternistycznym Studium Teologicznym w Katowicach (Filia KUL). Jest również zaangażowany z wykładami z zakresu psychologii i pedagogiki eklezjalnej w Instytucie Wyższej Kultury Religijnej KUL. A. J. Nowak OFM brał czynny udział w następujących sympozjach: Ogólnoświatowy Kongres Psychologii Religii, Uniwersytet w Regensburgu, 24 IX 1981; Tagung der Franziskanischen Akademie, Altötting, 22-25 VII 1986; Sympozjum Międzynarodowego Towarzystwa Psychologii Religii, Schaan (Liechtenstein), 30 X 1987; Tagung der Internationalen Gesellschaft für Religionspsychologie, Wiedeń, 15 XI 1990.

Ks. W. Słomka zorganizował 4 sympozja, był inicjatorem i organizatorem pierwszych 12 Tygodni Duchowości, brał czynny udział w 35 sympozjach i tygodniach odczytów. Ks. J. Misiurek, ks. E. Walewander i ks. M. Chmielewski byli współorganizatorami kilku sympozjów i tygodni odczytów oraz wygłosili po kilkanaście odczytów. Pracownicy Sekcji głosili też konferencje religijne do wszystkich stanów życia w Kościele.

Ks. M. Chmielewski brał udział – jako jedyny reprezentant z Polski – w Międzynarodowym Kongresie Semiotyki Tekstu Mistycznego w L'Aquila (Italia) 24-30 V 1991 r. Ks. E. Walewander uczestniczył 14-19 X 1985 r. w Rzymie w II Światowym Kongresie Duszpasterstwa Emigracji, w październiku 1986 r. w zjeździe Österreichischer Laienrat w Eisenstadt oraz 1-2 IX 1989 r. w Lipsku i Naumburgu w Spotkaniu z Racją 50 Rocznicy Wybuchu II Wojny Światowej. Ks. J. Misiurek uczestniczył w Der I. deutschen wissenschaftlichen Tagung zur

Unitarismusforschung 13-14 VI 1985 r. w Hamburgu. Ks. W. Słomka brał czynny udział w pracach seminarium naukowego prof. Golda przy Yale University w New Haven, C.T. w 1975 r. oraz w pracach seminarium prof. G. F. McLeana przy Catholic University w Waszyngtonie, D.C. w 1988 r., a także w symposium międzynarodowym *The Common Christians Roots of the European Nations* w Rzymie w 1981 r. Wygłosił też w 1985 r. odczyt na Międzynarodowym Zgromadzeniu Religii Świata w McAfee, N.J. Szczególnym wyróżnieniem dla Sekcji było mianowanie ks. W. Słomki przez Jana Pawła II ekspertem VIII Zwyczajnego Generalnego Zgromadzenia Synodu Biskupów i powierzenie mu wykładu na plenarnej sesji na temat duchowości kapłańskiej.

Swoistym wyrazem obecności Sekcji Teologii Duchowości KUL w nauce świata są osobiste kontakty jej pracowników z różnymi ośrodkami naukowymi USA, Kanady, Europy Zachodniej i Europy Wschodniej. Kontakty te stwarzają nie tylko możliwość przejmowania przez Sekcję dorobku myśli światowej w interesującej Sekcję dziedzinie, ale także dzielenia się z tymi ośrodkami naszym dorobkiem.

THE DEPARTMENT OF THE THEOLOGY OF SPIRITUALITY AT KUL
(1961-1991)

S u m m a r y

The paper deals with the subject-matter first on a historical then on a personal basis, taking into account the output of particular chairs and research workers. Finally, it outlines the directions of research which is carried out within the framework of the department and some aspects of its activity.

Translated by Jan Klos